

# Hobi korras doktoriõpe ei soodusta teaduse tegemise kultuuri tekkimist

TARKVARATEHNIKA PROFESSORI MARLON DUMASI SÕNUL TEEVAD IT-SPETSIALISTID ÜLIKOOLIDES NING ERASEKTORIS TIHEDAT KOOSTÖÖD, MIDA MUJAL EUROOPAS SAGELI EI NÄE. OMETI ON SELLEL KA HALVEM KÜLG.



Fotod: 2x Andres Tennus

Aija Sakova  
aija.sakova@ut.ee

Marlon Dumas valiti detsembris 2007 Tartu Ülikooli tarkvaratehnika professori ametikohale, mis on seni Eestis esimene ja ainuke erasektori täismahus finantseeritav professor. Swedbankiga

koostöös loodud professor peaks aitama Eestil oluliselt tõsta tarkvaratehnika magistri- ja doktoriõppe, nagu ka teadustöö ja rahvusvahelise nähtavuse taset.

## Palun rääkige veidi oma uurimishuvidest.

Minu töö keskendub peamiselt sellele, kuidas organiseerida suurte kompaniide tööd, kuidas

maksimaalselt ära kasutada IT võimalusi. Pikka aega on kuhjatud eri programme üksteise peale, nii et meil on rohkem tarkvara, kui me tegelikult vajame ja kasutame. Mina proovin mõelda n-ö enne tarkvara ehk millist tarkvara me tegelikult vajame, et oma tööd teha. Samuti sellele, kuidas saaksid inimesed oma tööharjumusi muuta, et

tarkvarast maksimaalselt kasu saada.

Suur osa sellest tööst on kontseptuaalne ning seotud majanduse või äriaga, vahel ka sotsiaalteaduste ja psühholoogiaga.

Inimestel kujuneb süsteemide vastu sageli välja n-ö armastuse-vihkamise suhe. Võtame näiteks õppeinfosüsteemi. Ühelt poolt tarkvara hõlbustab meie tööd, teisalt aga muudab elu keerulisemaks, sest näiteks paljud programmid ei taha omavahel koos töötada. Minu töö seisnebki suuresti selles, kuidas disainida tarkvara nii, et sellega ei tekiks armastuse-vihkamise suhet. Selles on palju vähem IT-d, kui võiks arvata.

**Teie esmane ülesanne Tartus oli tugevdada magistri- ja doktoriõppe programme. Kui teada seda, et sügisest alustab TÜ ja Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) ühine ingliskeelne tarkvaratehnika magistriõppekava, siis võib öelda, et läheb hästi.**

Koostöö TTÜ-ga on paljulubav. Arvan, et oleme ühisõppekavaks valmis.

Seni oleme oma kaks bakalaureuse õppeprogrammi suuresti ümber teinud ning lisanud sellesse rohkem tarkvaratehnika aineid. Oleme uuendanud ka olemasolevaid magistriõppe programme, lisasime tarkvaratehnikale spetsialiseerumise võimaluse. Aga kõik see on ikkagi eeskätt kohalikele tudengitele.

Nüüd peame vaatama, kas meil õnnestub Tartusse tuua ka

rohkem rahvusvahelisi tudengeid. Ingliskeelsel ühisõppekaval on kaks eesmärki. Kõigepealt tugevdada koostööd TTÜga, sest Eesti on üsnagi väike ning on väga raske midagi üksinda teha. Teine eesmärk on meelitada Eestisse välistudengeid, vähemalt püüda seda teha. Tuua nad kokku kohalike üliõpilastega ja anda seeläbi kõigile rikkam õppimiskogemus.

**Te ei paista olevat nii optimistlik, et välistudengid siia tulla tahavad.**

See on tõepoolest suur väljakutse.

Me saime riigilt toetuse ingliskeelse tarkvaratehnika magistriõppekava loomiseks. Sellest on palju abi, sest saame pakkuda õppemaksuvaba õpet ja isegi stipendiume. Kuid siiski, konkurents on väga tihe. Eesti naabrid on ju Soome, Rootsi, aga ka Taani, kus pakutakse sageli õppemaksuvaba haridust, mis on sealjuures väga kõrgel tasemel. Neil on ka kõrgel tasemel IT-tööstus ja meie peame sisuliselt nendega tudengite pärast võistlema.

**Kas meie eesmärk on olla siis Balti riikide juhtiv IT-septsiolistide koolitaja? Ja kas see on tehtav?**

On küll. Nii nagu ka esikümne hulka kuulumine Ida-Euroopas.

Aga Balti riikides või isegi Ida-Euroopas tarkvaratehnoloogias esimene olemisest ei piisa, et võistelda Skandinaavia juhtivate ülikoolidega. Eesmärke tuleb veel kõrgemale seada. See ei ole loomulikult kahe-kolme aastaga saavutatav, kuid eesmärk peab silme ees olema.

**MEIE PEAMINE ÜLESANNE ONGI VIIA SEE SÕNUM MAAILMA, ET EESTIS IT-D ÕPPIDES OLLAKSE VÄGA LÄHEDAL ERASEKTORILE JA IT-TÖÖSTUSELE.**

Alustame samm-sammult. Usun, et ehkki ingliskeelne magistriõppekava ei pruugi olla algusest peale tohtu edunumber, toob see siia kindlasti välistudengid.

**Milline on üldse Eesti IT olukord?**

IT-tööstus on küllalt tugev ning tarkvaraspetsialistide järele on suur nõudlus. Ettevõtteid on üldiselt väga koostöövalmid. Eksisteerib mõlemasuunaline koostöö, nemad käivad meil loenguid andmas ja teisalt teeme meie neile teadustööd.

Olen täheldanud, et teistes riikides ei ole ülikoolide IT-inimesed ja ettevõtteid nii lähedastes suhetes, on hoopis suuremad lõhed ja raskused neid omavahel kokku tuua. Eestis toimub see loomulikult ja see on hea.

Ka minu töökoht on ju erasektori finantseeritud. See on midagi, mida minu kolleegid mujal Euroopas pole enne näinud.

**Kas see Teie tööd ka kuidagi mõjutab, et Swedbank Teie töökohta finantseerib?**

Ei, tegelikult mitte. Mulle tundub, et nad on teadlikud sellest, et Eesti kõige suurem väljakutse on suutlikkus leida ja koolitada andekaid tarkvara spetsialiste. Nad aitavad

**TEADUSTÖÖ MUU TÖÖ KÕRVALT EI OLE MITTE AINULT RASKE, VAID TÄHENDAB SAGELI KA SEDA, ET UURITAV TEEMA KAOTAB AKTUAALSUSE.**

meie talentide hulka suurendada.

Aga Swedbank ei ole ainuke altruist, on palju teisi firmasid, kes meid muul viisil toetavad, pidades loenguid, pakkudes praktikavõimalusi vms. Erasektori esindajad on mõistnud seda, et Eesti IT peamine pudelikael on olnud ja on veel pikka aega andekate inimeste vähesus.

Kindlasti aitab ka meie uus magistriõppekava siia uusi andekaid inimesi juurde tuua.

Meie peamine ülesanne ongi viia just see sõnum maailma, et Eestis IT-d õppides ollakse väga lähedal erasektorile ja IT-tööstusele. See ongi meie peamine pluss ja tõmbenumber.

Sealjuures on meil ka väga tugev teoreetiline õpe. Need kaks asja kombineeritult teevad Eesti ja Tartu atraktiivseks.

#### **Kuidas on doktoriõppe tudengite ja teadustöö näitajatega?**

See on hetkel üks suurim peavalu.

Meil on suur tööjõu nõudlus. Kõik meie andekad pead on juba enne bakalaureuse-, rääkimata siis veel magistritaseme lõpetamist, ära võetud.

Eestis on tegemist n-õ kaheteralise mõõgaga. Lähedased suhted erasektoriga tähendavad samal ajal ka seda, et kõik meie parimad tudengid on magistriõppe lõppedes headel

töökohtadel ja on doktoriõppes valmis jätkama vaid töö kõrvalt.

Ma nimetan seda doktorantuuriks hobi korras.

#### **See paistab Eestis olema paljude doktoriõppes õppijate probleem.**

Ma ei teadnud seda. Võib-olla tõesti, aga meie erialal on see ca 90 protsendil juhtudel nii.

#### **Ilmselt on põhjused suuresti majanduslikud.**

Suures osas kindlasti. Sest need helgemad pead, kellele oleks tõeliselt potentsiaali doktorikraadi kaitsta, on ju ka ettevõtetes tavaliselt väga kõrgetel ja hästi makstud kohtadel.

Seega on neil teatud elustandard. Ja meie pakutavad stipendiumid ei suuda sellega võistelda.

#### **Ja erasektorit huvitab rohkem magistri- kui doktoriõppe kohtade finantseerimine?**

Asi ei olegi tingimata finantseerimises. Ma olen mõnele üliõpilase püüdnud leida ka suuremaid stipendiume, kasutades eri fondide võimalusi, aga selleks peaks pakkuma juba väga suuri summasid, et neid siia meelitada. Oleme seda ka üritanud...

Kardan, et praegu on vaid kaks lahendust.

Me kas suudame siia meelitada rahvusvahelisi tudengeid, kellele Eesti on atraktiivne. Või me ootame seni, kuni IT-turg maha jahtub. Ehk on mõned meie endised üliõpilased siis valmis tagasi tulema ja doktorit tegema.

#### **Järelikult lihtsat lahendust praegu ei ole.**

Üldiselt jah. Teadustöö tegemine muu töö kõrvalt ei ole mitte ainult raske, vaid tähendab sageli ka seda, et uuritav teema kaotab aktuaalsuse, sest töö kirjutamiseks kulub ju oluliselt rohkem aega, kui seda täiskohaga tehes.

Samuti ei saa sellisel juhul, kui ei istuta päevast päeva kolleegidega koos ühes ruumis, tekkida mingit teaduse tegemise kultuuri. Ei teki olukorda, kus vahetatakse omavahel mõtteid ja kogemusi, tehakse asju koos. Nii ei teki ka meeskonda ning see on minu meelest suurim probleem, mida see hobi korras doktorantuuri tegemine põhjustab.

#### **Sellises olukorras ei ole ilmselt ka piisavalt teadusartikleid, mis aitaks rahvusvaheliselt nähtavamaks muutuda?**

Jah, sisuliselt puudub võime teha rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist teadustööd.

Aeg-ajalt muidugi on mõne üliõpilase töö, mis jõuab olulistesse rahvusvahelistesse ajakirjadesse, kuid see ei ole järjepidev protsess.

#### **Milline on teaduskoostöö teiste õppejõududega?**

Meil on selleks liiga erinevad uurimishuvid. Loomulikult on meil hea koostöö õppetöö vallas, kuid teadustööd ja artikleid avaldan hetkel koos oma endiste kolleegidega Austraaliast.

#### **Olete Tartus olnud nüüdseks veidi üle aasta. Kuidas Te end siin tunnete?**



Tartu tarkvaratehnika professorina töötav Marlon Dumas peab eestlasi arusaajateks inimesteks, kes ei eelda välismaalastelt tingimata soravat eesti keele oskust.

Ma arvan, et ma hakkam end siin tasapisi kodusemalt tundma. Kohanemine on olnud mulle keerulisem, kui ma arvata oskasin, seda nii töö, ilma, inimeste suhtlemisharjumuste kui ka töökeskkonna mõttes. Ka keelebarjäär on olnud suurem, kui arvasin.

Ülikooli sees saan tavaliselt hakkama. Inimesed püüavad minu pärast ikka inglise keeles rääkida, kuigi vahel võib ikka

juhtuda, et unustatakse ära ja palju olulist infot läheb minu jaoks kaotsi. Vahel on see hea, kui kõike ei tea, siis ei oska ka teatud asjade pärast muretseda. Teisalt aga on ka olukordi, kus oleks olnud tõeliselt hea, kui keegi oleks mulle taibanud seletada, kuidas siin Eestis asjad käivad.

Samas peab ütlema, et Eesti inimesed on väga arusaajad. Nad ei oota välismaalastelt, et nad eesti keelt räägiks. Mitte nii

nagu Prantsusmaal, kus sinult ei oodata mitte ainult seda, et sa oskaksid prantsuse keelt, vaid räägiksid seda ka soravalt.

Eestis koheldakse välismaalasi ikkagi veidi eriliselt, arvestatakse sellega, et nad ei oska alati keelt. Siiski on minu jaoks kõikide, ka lihtsate asjade tegemine keeruline, sest mõtlen alati tükk aega varem sellele, kuidas ma saan mõne lause eesti keeles moodustatud. ☺